

Lokala handlingsstrategier för skäliga levnadsvillkor – reflektioner utifrån Malmökommissionens studier om försörjningsstödet och barns fattigdom

Anna Angelin¹ Torbjörn Hjort² Tapio Salonen³

¹Fil dr Socialhögskolan Lunds universitet. E-post: anna.angelin@soch.lu.se. ²Docent Socialhögskolan Lunds universitet. Socialhögskolan Lunds universitet. E-post: torbjorn.hjort@soch.lu.se.

³Professor och dekan Hälsa och Samhälle, Malmö högskola. E-post: tapio.salonen@mah.se.

Artikeln redogör för lokala handlingsstrategier för att tillförsäkra skäliga levnadsvillkor och lyfter även fram reflektioner utifrån vår Malmökommissionsstudie om försörjningsstödet funktion och räckvidd med fokus på familjers och barns ekonomiska utsatthet. Den ökade inkomstojämliketen tillsammans med en hög andel Malmöborns osäkra eller obefintliga ställning på den reglerade arbetsmarknaden och i de offentliga trygghetssystemen utgör en strukturell grund för social och hälsomässig problematik. Artikeln belyser hur Malmö stad policymässigt och i praktiken hanterar frågor om skälig levnadsnivå och materiell standard i förhållande till socialbidragstagare. Bland studiens intervjuade var enigheten omfattande att riksnormen inte var tillräcklig för att motsvara skälig levnadsnivå, särskilt inte avseende barnfamiljer. Den kommunala nivåns möjligheter att vara en aktör som reducerar negativa välfärdskonsekvenser för ekonomiskt utsatta barn diskuteras.

The article presents local strategies to ensure a reasonable standard of living and reflections from our study within The Commission for a Socially Sustainable Malmö regarding minimum income protection. Increased income inequality in combination with a substantial share of Malmö citizens excluded position to the regulated labour market and social welfare protection contributes to risks of social and health related problems. The article also presents how the City of Malmö in policy and practice handles issues regarding reasonable standard of living and material standards for social welfare recipients. The respondents of the study agreed that the level of benefits were inadequate to meet the recipients needs. The capacity for a municipality to be an actor in order to reduce negative consequences of child poverty are also discussed.

En grundläggande analys i Malmökommissionens arbete bestod av att relatera ojämlikhet i hälsa och levnadsvillkor till hushållens materiella villkor, i synnerhet för barns och ungas upp-

växtvillkor. Internationellt är det väl belagt att barn som växer upp under ekonomiskt utsatta situationer kommer systematiskt sämre ut när det gäller basala livsvillkor som hälsa, utbildning

och arbete (Cooper & Stewart 2013). De senaste årens välfärdsutveckling har präglats av ökade inkomstklyftor, betydande åtstramningar i de statliga socialförsäkringssystemen samt ett osäkert konjunktur- och marknads-läge. I Sverige har den ekonomiska ut-sattheten bland barnfamiljer återigen börjat uppmärksammas som en effekt av den ekonomiska kris som inleddes i början av 1990-talet och som ledde till en snabbt ökad ekonomisk sårbar-het bland svenska hushåll, vilket bl.a. noterades i ett markant ökat behov av kommunalt försörjningsstöd, tidigare benämnt socialbidrag (Socialstyrelsen 2010, Salonen 2012a, Rauhut 2013).

En studie i Malmökommissionen hade en specifik uppgift att belysa ojämlik-het i hälsa ur ett lokalt Malmöperspek-tiv i relation till grundläggande frågor om befolkningens demografiska och försörjningsrelaterade villkor (Salonen 2012b). I denna rapport presenterades en mer ingående fördelningspolitisk analys som kommissionen i sin helhet utgick från. Den visar att staden Mal-mö på bara drygt två årtionden bytt demografisk skepnad – från en åldrad och tämligen etniskt homogen svensk befolkning till en allt yngre och etniskt blandad befolkning. Utan överdrift kan Malmö plätsa bland de städer i världen som fungerar som ”*arrival cities*” i en allt mer globaliserad och urbaniserad tid där migrationsströmmar koncentre-ras till städer som erbjuder löften och möjligheter för många att etablera sig i sin nya tillvaro (Saunders 2010). Mal-mö kan liknas vid en social smältdegel, i färd att omformas till en efterindustri-ell stad med varierande uttryck. I spä-

ren av ökad social mobilitet och ojäm-likhet följer att många i arbetsför ålder har svaga eller obefintliga positioner och relationer till försörjningsarenor, till den öppna arbetsmarknaden och till de offentliga försörjningssystem som kräver kvalifikationskrav som kan vara svåra att uppfylla. Ekonomisk relativ fattigdom, mätt enligt EU-definition, drabbar framför allt alla dem i arbets-för ålder som inte är tryggt etablerade i arbetsliv och socialförsäkringssystem. Salonen (2012b) visar att den kraftigt ökade inkomstjämlighet tillsammans med många människors osäkra eller obefintliga ställning på den reglerade arbetsmarknaden och i de offentliga trygghetssystemen sammantaget ut-gör en strukturell grogrund för social och hälsomässig problematik. Dess-utom utmanar den ökade ekonomiska ojämlikheten föreställningar om, och strategier för, en inkluderande och so-cial hållbar stadsutveckling. Att allt fler människor i staden står vid sidan om sysselsättning och etablerade försör-jningssystem skapar på sikt legitimitets-problem för dessa system och hotar den sociala sammanhållningen.

En social investeringspolitik kräver förmåga att göra många olika saker samtidigt, både att kunna hantera aku-ta problem i människors vardagsliv och att försöka förstå och åtgärda underlig-gande orsakssammanhang för att på sikt minska eller förhindra att en viss social problematik fortgår. Detta låter sig enkelt sägas men har djupgående implikationer för en hållbar stadsut-veckling som trovärdigt vill inkludera den sociala dimensionen. I synnerhet i en tid då generella trender i inkomstut-

veckling och skillnader i levnadsvillkor snarare förstärker skillnader, exklusion och segregation.

Kommissionens uppdrag att bidra till mer jämlika hälsovillkor och social hållbarhet för Malmös befolkning har således formulerats i en tid av uppförbacke, där flera av grundingredienserna istället pekar åt att skillnader och klyftor tenderar att öka. Den ökande andelen vuxna i arbetsför ålder som står vid sidan om arbete och studier är otvetydigt en sådan försvårande faktor. Allt fler Malmöbor verkar förpassas till en marginalposition som förblir i det dolda för omgivningen. Likaså har inkomstjämligheten tagit ytterligare fart under de senaste åren och allt fler lever i inkomstfattigdom och beroende av riktade hjälpinsatser för att klara livets nödvändiga. Detta skapar förstärkta skillnader i grundläggande levnadsvillkor och utmanar den sociala sammanhållningen i en så tät och nära stad som Malmö. När detta sedan också tar sig allt mer fysiska uttryck i åtskillnad och barriärer, var människor bor och verkar, ökar avstånd och spänningar mellan olika grupper. Allt fler Malmöbor bor och lever i högre utsträckning med människor som liknar dem själva. När dessa sociala och ekonomiska skillnader tolkas i förenklade, oftast etniska, termer utlöses allehanda problem som varit återkommande braskande rubriker i media de senaste åren.

Skälig levnadsnivå – om handläggning och bedömning av socialbidragsärenden

Ett av uppdragen från Malmökommissionen var att belysa hur Malmö stad policymässigt och i praktiken hanterar frågor om skälig levnadsnivå i förhållande till ekonomiskt bistånd.¹ Fokus ligger alltså på hur välfärdsstaten lokalt har valt att förhålla sig till några av stadens mest utsatta grupper. Nyckelfrågor som diskuteras rör synen på och det faktiska förhållningssättet till vilken materiell standard som anses rimlig för en socialbidragstagare och vad dessa uppfattningar grundar sig på.

Socialbidraget utgör välfärdsstatens yttersta skyddsnät för den som inte kan försörja sig på annat sätt och där alla andra försörjningsmöjligheter ska vara uttömda. Anledningen till att någon ansöker om socialbidrag är i regel att etableringsgraden på arbetsmarknaden är svag och att personen i fråga inte har kvalificerat sig för de generella trygghetssystemen. Förändringar i de generella systemen, t.ex. högre trösklar i form av högre avgifter, högre kvalifikationskrav, lägre ersättningsnivåer och begränsningar gällande ersättningsperioder, får genomslag i antalet socialbidragsansökningar (jfr Salonen 1997). Det kan således både handla om dem som ännu inte tagit vägen om varken arbetsmarknaden eller socialförsäkringssystemen som om dem som varit

¹ Denna artikel är till stor del baserad på resultat ur rapporterna från Malmökommissionen Lokala handlingsstrategier mot barnfattigdom (Angelin & Salonen, 2012) samt Skälig levnadsnivå i Malmö – Om handläggning och bedömning av socialbidragsärenden (Hjort, 2012).

etablerade i dessa system men t.ex. blivit utförsäkrade.

Vad som karaktäriserar socialbidraget är att det till skillnad från de generella socialförsäkringarna är kommunalt och behovsprövat. Att det är kommunalt innebär att varje kommun håller sig med en egen lokal policy, praxis och regelverk, vilket innebär att det finns stora variationer kring olika aspekter av socialbidraget bland de olika kommunerna (jfr Minas et. al. 2014). Behovsprövningen innebär att den sökande utreds och granskas för att kontrollera rätten till socialbidrag. Vanliga kontroller är att titta på den sökandes inkomst tre månader tillbaka och om den sökande kan anses stå till arbetsmarknadens förfogande. Vid ansökningar förutom dem som ingår i riksnormen är det vidare vanligt med kvittokontroller etc. Tanken är också att socialbidraget enbart ska vara kortvarigt, den riksnorm som ligger till grund för beräkningen av socialbidraget är framtagen med tanken på att socialbidraget enbart ska utgöra försörjningsalternativet under en kortare period. I detta sammanhang bör det också framhållas att bedömningen av rätten till socialbidrag följer helt andra handläggningsprocedurer där den enskildes/hushållets sociala förhållanden granskas på ett sätt som skulle vara främmande för de statliga trygghetssystemen. Till detta hör också den sociala skam som det för många innebär att ansöka om och uppbära socialbidrag såväl i andras, som i sina egna ögon (Starrin 2010).

Studien som bygger på intervjuer med handläggare och deras chefer, sam-

mantaget 20 personer, fokuserar på tre teman. Det första berör det *professionella handlingsutrymmet*. I detta sammanhang är det viktigt att ha handläggarnas multipla beslutsmatriser i åtanke (jfr Stranz 2007). Förutom nationella regelverk har den enskilde handläggaren lokala regler och policy, arbetsgruppen och sitt eget professionella handlingsutrymme att ta hänsyn till, dvs. det utrymme vari handläggaren förväntas anpassa den enskilde klientens behov till organisationens målsättning och förväntningar. Detta innebär inte sällan att den enskilde handläggaren tvingas arbeta utifrån konkurrerande direktiv, t.ex. mellan långsiktiga behov och lösningar hos den enskilde klienten i relation till organisationens ambition om att personer ska förmås lämna socialbidragssystemet fortast möjligt. Kulturen i arbetsgruppen visade sig ha en betydelsefull funktion för hur den enskilde uppfattade sitt handlingsutrymme, det var svårt att göra bedömningar som uppfattades som mer generösa än vad som sågs som den generella normen inom gruppen. En annan faktor, som framför allt cheferna lyfte fram, var att det var många förhållandevis nytexaminerade som arbetade med försörjningsstöd för att sedan gå vidare till andra arbetsområden. Denna grupp höll sig närmare det formella regelverket än deras mer erfarna kollegor och utnyttjade sällan sitt handlingsutrymme, i meningen av mer generösa bedömningar.

Ett andra tema tog fasta på *uppfattningar om riksnormen*. Studien genomfördes före den förstärkning av riksnormen med fokus på barnfamiljer som inför-

des 2012. Hur denna höjning påverkat socialarbetarnas uppfattning vet vi ganska lite om. Bland de intervjuade var enigheten stor om att riksnormen inte var tillräckligt för att motsvara en skälig levnadsnivå. Denna uppfattning innebar att man hade bilden av att man i allt högre grad beviljade *ansökningar över norm*, framför allt gällande barnfamiljer – det handlade om att lappa och laga i ett system som i allt för hög grad halkat efter konsumtionsmöjligheter hos det stora flertalet. En aspekt som lyftes fram som paradoxal var att socialbidragsperioderna tenderade att bli allt längre samtidigt som riksnormen är konstruerad utifrån idén om kortvarighet. Konstruktionen av riksnormen bygger på att försöka hitta en balans mellan incitament att lämna socialbidraget och behov, en balans som kan vara svår att upprätthålla för den enskilde handläggaren. Detta försvårar kommunikationen med klienter då det kommer att handla om att argumentera för en lösning som inte riktigt stämmer med den faktiska situationen.

Ett tredje tema fokuserade ansökningar över norm, dvs. ansökningar för sådant som anses ligga utanför ramen för absoluta nödvändigheter eller för sådan konsumtion som förekommer mer sällan. Bedömningar av dessa ansökningar kan vara ganska svåra att göra, visserligen finns viss policy men samtidigt handlar det om att bedöma om det är nödvändigt med en ny vinteroverall till den 5-åriga flickan eller en cykel till den 10-åriga pojken. Med andra ord innebär detta en bedömning om vad som kan anses skäligt. Det är oklart vilken typ av kunskapsunder-

lag som används vid denna typ av bedömningar, det tycks handla om olika varianter så som normer inom arbetsgruppen, lokal policy, och rättsfall. Om dessa referenser kan ses som mer explicita var den egna moraliska uppfattningen mer implicit men framkom förhållandevis tydligt i intervjuerna. Det handlar både om moral i förhållande till vem som ansöker och till vad ansökan gäller. I detta sammanhang skapas kategorier av klienter där en idealtyp är den som söker om allt, som ligger på och som ofta kan sina rättigheter medan dess motsatta idealtyp är den som tyst finner sig i sin situation och som kanske varken har förmåga eller några krav gällande ansökningar över norm (Geremek 1991, Midré 1995). När det gäller frågan om vad, kan begreppet moraliskt respektavstånd spegla hur socialarbetarna på olika sätt diskuterar ansökningar över norm i förhållande till sin egen levnadsstandard och möjligheter att konsumera.

Sammantaget går det att konstatera att skälig levnadsnivå är ett besvärligt begrepp som öppnar upp för flera olika artade tolkningar i förhållande till lokal policy, arbetsgrupp och handläggarens egna professionella bedömningsram (jfr Socialstyrelsen 2012). Socialbidraget utgör ett stödsystem där den enskilde granskas och där ansökningar om ekonomisk hjälp behandlas olika beroende på vem som ska besluta. Det är också ett svårt system att bedriva socialt arbete i där socialarbetarna ibland inte har speciellt mycket att hålla sig till. Sammantaget tecknar detta en bild av ett stödsystem som på flera sätt rimmar illa med ambitionen om en ge-

nerell välfärdspolitik. Som en möjlig övergång, där människor under korta perioder uppbär socialbidrag i väntan på annan försörjning är socialbidraget mindre problematiskt. Men som försörjningskälla under längre perioder och ibland som en mer eller mindre permanent försörjningslösning fungerar det sämre. Socialbidraget kan ses som en rest från äldre tiders socialpolitik där tanken förmodligen var att detta selektiva stöd så småningom skulle reformeras bort. Så blev inte fallet och idag spelar socialbidraget en central roll i den svenska välfärdspolitiken. Även om denna studie inte fokuserat på dem som uppbär socialbidrag visar andra studier på att det innebär påtagliga begränsningar i möjligheterna att leva ett liv som innebär deltagande och delaktighet på centrala samhällsarenor och som det omgivande samhället uppfattar som någorlunda normalt (Hjort, 2004).

Vad är skälig levnadsnivå för ekonomiskt utsatta barn?

Huruvida barnen i dessa familjer som lever med försörjningsstöd eller mycket låga inkomster erfar en oskälig materiell och emotionell utsatthet är en omdebatterad och delvis kontroversiell fråga såväl medialt som på riks- och kommunalpolitiska arenor. Barnfattigdom uppfattas ofta som oanständigt i ett välfärdsland som Sverige men begreppet har också mötts med indignation från de som starkt ifrågasätter legitimiteten i att bruka begreppet utan istället förespråkar ett synsätt där familjers relativa inkomstskillnader

diskuteras. I de senaste årens offentliga uppmärksamhet i Sverige har det olyckligen blivit en debatt mer om olika sätt att mäta fattigdom på än om fenomenets innebörder och konsekvenser (Pockettidningen R, 2013).

Uppfattningarna om i vilken utsträckning det är skäligt att barns levnadsvillkor, både i nuläget och avseende framtida påverkan, präglas av föräldrarnas otillräckliga resurser varierar. Frågan är av synnerlig relevans i Malmö som stadigvarande haft rikets högsta andel ekonomiskt utsatta barn där närmare en tredjedel lever i ekonomiskt utsatta hushåll (Salonen, 2012a). Malmös framtida utvecklingspotential kan givetvis relateras till de levnadsvillkor barn växer upp under idag. Fattiga barn i Malmö består knappast av en specifik marginalgrupp av kommunens yngsta befolkning, de utgör ett av tre barn i staden. Malmö stad har uttalat en tydlig intention avseende kraftigt minskad barnfattigdom. Frågor avseende på vilka sätt en kommun kan vara en aktör som strategiskt reducerar negativa välfärdskonsekvenser för ekonomiskt utsatta barn var en av Malmökommissionens prioriterade frågeställningar. Fokus inriktades bland annat mot att fastställa den lokala kommunala nivåns möjligheter att bidra till fattigdomsbekämpande insatser och att uppfylla barnperspektivet och tillgodose skälig levnadsnivå i kommunens handläggning av försörjningsstöd. En intressant, men synnerligen utmanande, komponent i forskningsstudien vi genomförde inom Malmökommissionen var det uttalade uppdraget att precisera och formulera konkreta förslag avse-

ende hur kommunen bäst kan arbeta för att reducera barns ekonomiska utsatthet samt skadeverkningar av detta. Åtgärder riktade för att minska barnfattigdom kan utformas på högst varierande vis. I nuläget finns varken vetenskapligt evidensbaserade eller allmänt accepterade och frekvent använda strategier eller lösningar som sammantaget förmår adressera ett så komplext och sammansatt fenomen som barns ekonomiska utsatthet. Insatser mot barnfattigdom är (kortsiktigt räknat) kostsamma och fattigdomens multifaktoriella karaktär gör att direkta och mätbara effekter är komplexa att fastslå. Det existerar därmed ett mycket begränsat vetenskapligt underlag för att dra slutsatser om vilka insatser som bäst kan reducera barnfattigdom i Sverige. Centrala bakomliggande faktorer avseende barnfattigdomens omfattning och orsaker är dock främst familjestruktur, arbetsmarknad samt socialförsäkringssystemets utformning (Rauhut et al. 2006, Mood & Jonsson 2014). Den svenska efterkrigstidens internationellt uppmärksammade välförhållanden har också visat att fattigdom effektivast bekämpas genom breda och långsiktiga insatser för att höja kvalitet och nivåer inom ett brett spektra av politikområden. Begränsade kommunala insatser riktade mot de mest utsatta kan vara befogade som akutåtgärder men kan inte påverka bakomliggande orsaker som reproducerar och vidmakthåller oönskade ojämlikhetsförhållanden. Rauhut et al. (2006) betonar att trots att kommunerna operativt och finansiellt bär den största delen av det socialpolitiska ansvaret för barn har de bristande

möjligheter att påverka de politikområden, t.ex. familjepolitik, arbetsmarknad, näringspolitik, utbildningspolitik och socialförsäkringssystemen (bl.a. de familjepolitiska som underhållsstöd, bostadsbidrag och föräldraförsäkring), vilka i hög grad påverkar deras risk för ekonomisk utsatthet.

Barns välfärd är dock synnerligen beroende av insatser på lokal nivå. Skolan är kanske det främsta exemplet på en kommunalt styrd institution som är av avgörande betydelse för barns dagliga välfärd. Likaså har kommunernas konkreta eller förebyggande arbete avseende bostadspolitik, hälsovård, fritidsverksamhet, kultur, kommunikationer och socialtjänst avsevärd betydelse för utsatta barns vardagliga och långsiktiga levnadsvillkor. Barn från resurssvaga familjer kan delvis kompenseras genom en väl utbyggd kommunal välfärd. Kommuner har därmed stora möjligheter att bekämpa barnfattigdom men verkningsfulla insatser måste samordnas strategiskt då de spänner över ett brett spektrum av högst divergerande politikområden. Då en kommun, skall orientera sig och besluta om en inriktning av insatser mot barnfattigdom måste man förhålla sig till om det främst är proaktivt inriktat dvs. att förebygga inträde i fattigdom man prioriterar eller ifall insatser för att gynna utflöde ur existerande fattigdom och behov av försörjningsstöd främst skall implementeras. En annan mer reaktiv strategi kan vara att inte angripa själva orsakerna till barnfamiljers fattigdom utan istället agera kompensatoriskt genom skadereducering där riktade stöd som t.ex. sponsrade

fritidsaktiviteter kan höja det enskilda barnets levnadsvillkor och antas reducera skadeverkningsarna av en uppväxt i en ekonomiskt utsatt familj. Vår studie visade att detta förhållningssätt är vanligt förekommande inom Malmö stad, där bistånd och beviljanden ofta motiveras utifrån en kompenserande och normaliserande karaktär där även barn i fattiga hushåll skall kunna åka på kollo eller ha en cykel. Beviljanden över norm avseende barns fritidsaktiviteter har i det närmaste utvecklats till praxis i en stor del av Malmös stadsdelar. Under intervjuerna återkommer ofta resonemang där barn urskiljs som en särskild kategori socialbidragsmottagare där de skall hållas ”skadelösa” så långt som möjligt. ”*Barnen är alltid oskyldiga om man säger så*”. Studiens resultat påvisar att socialtjänstens personal uppfattar en utveckling av en gradvis ökning av barnperspektiv och en utvidgad generositet specifikt mot barn från socialtjänsten.

Vissa reaktiva eller kompenserande kommunala insatser, exempelvis de ovan beskrivna, kan vara motiverade och vällovliga genom att dämpa och lindra effekter av barns ojämlika ekonomiska villkor. Tillgång till kultur, idrott, kollektivtrafik och datorer med internetuppkoppling för alla barn är sådana exempel och vi lade själva fram förslag med denna inriktning till Malmö stad i vårt kommissionsarbete. Vad som dock ständigt bör uppmärksammas är att dessa slags insatser inte påverkar den ojämna fördelningen i sig utan har mer en karaktär av välfärdspolitisk skadereduktion som delvis kan mildra utsatthet och ge tillträde till are-

nor som annars varit stängda på grund av höga kostnader. Vi underströk även att det är av central vikt att inte utslutande fokusera på selektiva åtgärder riktade mot ekonomiskt utsatta barn utan tillämpa generella principer i möjligaste mån. I de fall där detta är kostnadsmässigt omöjligt betonades att selektiva stöd bör utformas på ett sådant sätt att de barn som mottar dessa inte identifieras eller urskiljs som biståndsmottagare. Vidare pekade våra resultat på att socialtjänsten i otillräcklig utsträckning hade resurser att arbeta med aktivt socialt arbete i dessa familjer varför förslag på avsevärt utökade resurser för detta framlades, likaså föreslog vi tillsättande av en lokal barnombudsman samt en kommunal strategisk plan mot bekämpandet av barnfattigdom.

Sammanfattningsvis finns alltså en stor spännvidd av möjliga kommunala strategier för fattigdomsreducerande insatser. Däremot är det metodologiskt svårt att kortsiktigt studera dess direkta effekter varför det även var komplext att rekommendera specifika insatser före andra baserat på vetenskaplig evidens. Vi fick därmed tillämpa ett mer tentativt förhållningssätt och sammanställa forskning, genomföra kvantitativa analyser av lokal data, analysera tillämpade erfarenheter av fattigdomsreducerande insatser på lokal nivå samt sammanställa den kunskap som förmedlades av studiens respondenter för att kunna presentera ett kunskapsunderlag samt direkta förslag avseende lokala handlingsstrategier för skälig levnadsnivå i Malmö.

Referenser:

- Cooper, Kerris & Kitty Stewart (2013). Does money affect children's outcomes? A systematic review. Joseph Rowntree Foundation Report.
- Geremek, B. (1991) Den europeiska fattigdomens betydelse. Stockholm: Ordfront.
- Hjort, T. (2004). Nödvändighetens pris. Konsumtion och knapphet bland barnfamiljer. Lund: Lund University.
- Midre, G. (1995) Bot, bedring eller brød : om bedömning og behandling av sosial nød fra reformasjonen til velferdsstaten. Oslo: Univesitetsforlaget.
- Minas, R., O Bäckman, V. Jakobsen, T. Korpi, T. Lorentzen & Kauppinen, T. (2014) Rescaling inequality? Welfare reform and local variation in social assistance payments. Working paper 2014:2. Department of social work. Stockholms universitet.
- Mood, C. & Jonsson, J. (2014) Poverty and welfare among children and their families 1968 – 2010. Stockholm: Institute for Future Studies.
- Pockettidningen R (2013) Uppdrag förvanskning – om barnfattigdomen i Sverige. Nr 1-2 / 2013
- Rauhut, D., Alander N., Lingärde, S., Holm, C. (2006). Om barnfattigdom - ansvar, insatser och orsaker. FoU-rapport 2006:9 Stockholm: Stockholms stad.
- Rauhut, Daniel (red.) (2013). Barnfattigdom. Lund: Studentlitteratur.
- Salonen, Tapio (1997) Övervältring från socialförsäkringar till socialbidrag. Lund: meddelande från Socialhögskolan i Lund, 1997:8.
- Salonen, Tapio (2012a). Barns ekonomiska utsatthet i Sverige. Årsrapport 2012:2. Stockholm: Rädda Barnen.
- Salonen, Tapio (2012b). Befolkningsrörelser, försörjningsvillkor och bostadssegregation. En socio-dynamisk analys av Malmö. Rapport till Malmökommissionen, Malmö stad.
- Saunders, Doug (2010). Arrival City. How the Largest Migration in History is Shaping Our World. New York: Pantheon Books.
- Socialstyrelsen (2010). Social rapport 2010. Stockholm.
- Socialstyrelsen (2012) Kartläggning om skälig levnadsnivå. Stockholm: Socialstyrelsen.
- Starrin, B. (2010) Skam och fattigdom. Socionomen (Forskningssupplement), Nr 4.
- Stranz, H. (2007) Utrymme för variation. Om prövning av socialbidrag. Institutionen för socialt arbete. Stockholms universitet.